

Jolanta Szulc
Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego
w Katowicach

Opracowanie rzeczowe zbiorów w Bibliotece Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach

Klasyfikacja piśmiennictwa nabiera szczególnego znaczenia w dobie obecnego rozwoju nauki i narastającego z każdym dniem zapotrzebowania na informację, któremu towarzyszy nieustanny rozwój wszelkiego typu publikacji. Nie bez znaczenia pozostaje fakt coraz szerszego rozpowszechniania elektronicznych nośników informacji. Model biblioteki elektronicznej (*electronic library*) lub biblioteki cyfrowej (*digital library*) staje się coraz bliższy współczesnym bibliotekom, które sukcesywnie zwiększają nakłady na cele komputeryzacji i usług elektronicznych, takich jak CD-ROM, publicznie dostępne katalogi online czy bazy danych dostępne w sieci. Powstaje światowy system wymiany informacji¹.

Komputeryzacja procesów bibliotecznych, a zwłaszcza tworzenie komputerowych baz danych jest istotnym elementem automatyzacji bibliotek wchodzących w skład Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES. Do grupy bibliotek kościelnych wykorzystujących komputerowy system MAK należy Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach.

Komputeryzacja biblioteki rozpoczęła się w 1993 roku i nie została jeszcze zakończona. Przed rozpoczęciem

¹Jednym z celów Narodowego Programu Biblioteki Cyfrowej (National Digital Library Program) opracowanego przez Bibliotekę Kongresu w 1994 roku miało być stworzenie Światowej Biblioteki Cyfrowej (World Digital Library). Por. A. Machalska-Garbacz, Nasza przyszłość : biblioteka elektroniczna czy biblioteka cyfrowa? „Przegląd Biblioteczny” 1997 z. 2/3, s. 203-210

komputeryzacji prowadzony był katalog systematyczny. Charakterystyka rzeczowa stosowana przy komputerowym opracowaniu zbiorów polega na wpisywaniu słów kluczowych oraz symboli własnej klasyfikacji. Aktualnie opracowaniem rzeczowym objęte są tylko książki.

Klasyfikacja piśmiennictwa stosowana w Bibliotece Seminaryjnej wprowadza ogólny podział nauk na nauki teologiczne i świeckie. Odrębny dział stanowi piśmiennictwo o tematyce regionalnej, tzw. silesiaca. Budowa schematu klasyfikacji zbliżona jest do systemu bibliograficznego H.E. Bliss'a, opublikowanego w 1935 roku². Kolejność działów w zakresie nauk teologicznych i świeckich przedstawia się następująco:

NAUKI TEOLOGICZNE

- B - 1. Religioznawstwo
- C - 2. Teologia chrześcijańska
- D - 3. Biblistyka
- E - 4. Historia Kościoła
- E - 5. Historia Kościoła w poszczególnych krajach
- G - 6. Teologia fundamentalna
- H - 7. Teologia dogmatyczna
- I - 8. Teologia moralna
- K - 9. Teologia ascetyczna i mistyczna
- L - 10. Prawo kanoniczne
- Ł - 12. Teologia pastoralna
- N - 13. Homiletyka
- O - 14. Katechetyka

² Henry Evelyn Bliss (1870-1955) wyłożył własny system klasyfikacji w dziele zatytułowanym „*A System of Bibliographic Classification*”. Klasyfikacja Bliss'a przeznaczona była, jak wskazuje tytuł publikacji, przede wszystkim na użytek bibliografii. Ewentualnie mogła być stosowana również w bibliotekach. Autor jednak nie przewidywał stosowania jej w powiązaniu z układem magazynowym. Por. T. Głowacka, *Katalogi rzeczowe*, Warszawa 1973, s. 120 i n.

NAUKI ŚWIECKIE

- A - 1. Dział ogólny
- P - 2. Filozofia
- KNS - 3. Katolicka nauka społeczna
- P - 4. Psychologia
- T - 5. Nauki społeczne
- Z - 6. Nauki matematyczno-przyrodnicze
- Z - 7. Nauki stosowane
- W - 8. Sztuki piękne
- X - 9. Językoznawstwo
- Y - 10. Literatura piękna
- Z - 11. Geografia
- Q - 12. Historia powszechna
- R - 12. Historia Polski

Wymienione działy główne rozbudowane są do czwartego stopnia podziału, np.:

D - 3. Bibliistyka

IV. Historia biblijna

4. Czasy Nowego Testamentu

b) życie i działalność Jezusa Chrystusa

A - opracowania ogólne.

Powyższy schemat klasyfikacyjny został zaadoptowany dla potrzeb biblioteki w okresie powojennym, dlatego dzisiaj niektóre sformułowania oraz podziały tchną archaicznością. Niestety w chwili obecnej, przy wykorzystaniu własnych środków i nakładów pracy, dokonanie radykalnych zmian w obrębie systemu przekracza możliwości biblioteki. Rozwój i specyfikacja nauk wymagają bowiem ciągłej modyfikacji przyjętego układu klasyfikacji, zwłaszcza na niższych stopniach podziału, co pociąga za sobą zmiany w katalogu rzeczowym. Szczególne trudności sprawia klasyfikacja wszelkiego typu dysertacji (prac magisterskich, doktorskich, proboszczowskich) podejmujących specjalistyczne tematy i zagadnienia. Niewątpliwą zaletą tego systemu jest przejrzystość oraz możliwość tworzenia nowych

haseł w zakresie działów głównych w zależności od potrzeb i charakteru opracowywanego księgozbioru.

Osobnym zagadnieniem związanym z procesem rzeczowego opracowania zbiorów jest retrokonwersja katalogów bibliotecznych. Pojęcie to oznacza przełożenie opisów dokumentów na formę, która umożliwia przetwarzanie tych opisów w systemach zautomatyzowanych. Retrokonwersją jest zarówno przełożenie z formy drukowanej na formaty (np. MARC), jak również przełożenie z jednego zautomatyzowanego systemu do drugiego ze zmianą formatu zapisu³. W zależności od specyfikacji posiadanego księgozbioru, kwalifikacji i obciążenia obowiązkami zawodowymi bibliotekarzy oraz funduszy, które biblioteka może przeznaczyć na retrokonwersję, katalogowanie retrospektywne może być prowadzone przez :

- własnych bibliotekarzy;
- specjalistyczną firmę, która przeprowadzi retrokonwersję na podstawie kluczy wyszukiwawczych przygotowanych przez bibliotekarzy;
- specjalistyczną firmę, która zrealizuje powierzone jej zadania poza biblioteką na podstawie przekazanych przez bibliotekarzy katalogów kartkowych⁴.

W Bibliotece WSSD retrokonwersja przeprowadzana jest własnym nakładem pracy. Część opisów przejmowana jest za zbiorów katalogowych Biblioteki Narodowej i Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES znajdujących się na dyskach CD-ROM. Znaczna część opisów wprowadzana jest przez pracowników biblioteki i obejmuje podstawowe informacje o dokumentach (autor, tytuł, lokalizacja, sygnatura - w przypadku książki, tytuł, częstotliwość, rocznik, tom - w przypadku czasopisma). W ten sposób w ciągu dwóch ostatnich lat dokonano retrokonwersji około 30 proc. zasobów bibliotecznych, tj. około 25 tys. opisów. Zakończenie I etapu katalogowania retrospektywnego zbiorów Biblioteki WSSD przewidywane jest na rok 2002. Kolejny etap retrokonwersji

³ Por. A. Ogonowska, Retrokonwersja katalogów bibliotecznych. „Przegląd Biblioteczny” 1996 z. 4, s. 265 i n.

⁴ Por. A. Ogonowska, s. 273

obejmował będzie uzupełnienie i ujednolicenie klasyfikacji rzeczowej oraz haseł przedmiotowych w istniejących już rekordach bibliograficznych.

W realizacji wymienionych zadań bardzo pomocny byłby słownik haseł przedmiotowych z zakresu nauk teologicznych. Innym zagadnieniem wymagającym rozwiązania jest ujednolicenie systemu klasyfikacji dla wszystkich typów i rodzajów bibliotek kościelnych zrzeszonych w Federacji FIDES. W szczególnie trudnej sytuacji pozostają małe biblioteki parafialne, które często poszukują własnych rozwiązań. Te właśnie kwestie wymagałyby opracowania w najbliższej przyszłości w celu usprawnienia organizacji pracy oraz współdziałania wszystkich bibliotek kościelnych.